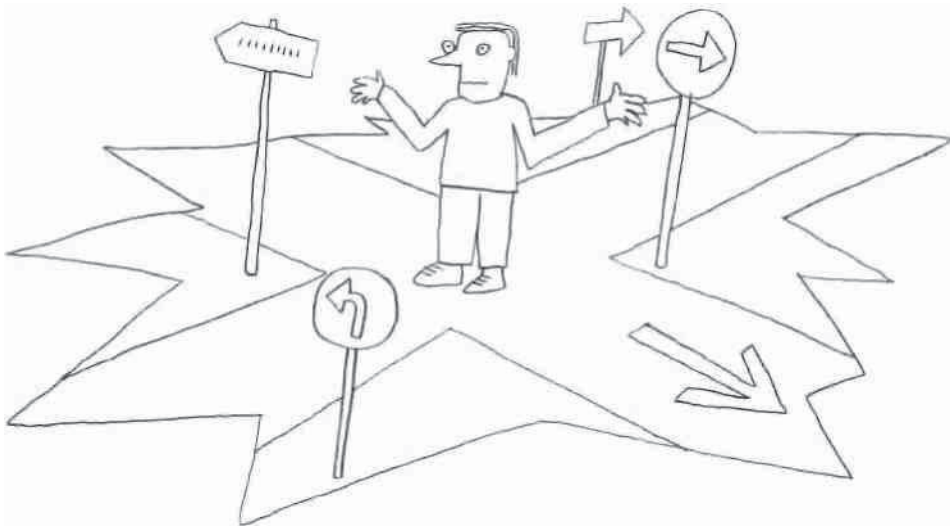

Drugo poglavlje – Pojašnjavanje vrijednosti

Uvod

U modernim društvima, možemo i moramo – izabrati vrijednosti za koje smatramo da su važne i značajne za nas. Kad donosimo takve odluke, koristimo našu ličnu slobodu, slobodu misli i uvjerenja kao i našu slobodu izražavanja kada javno iznosimo naša uvjerenja. Stoga se vježbe u ovom poglavlju odnose na osnovni princip ljudskih prava – slobodu osobe ili pojedinca.

Međutim, ilustracija pokazuje da lične slobode dolaze s potrebom za donošenjem odluke. Slobodni ljudi mogu biti jako usamljeni. Niko nam ne može, niti bi smio, govoriti u šta da vjerujemo ili koje vrijednosti trebamo izabrati. Sami moramo donijeti odluku – a kako bi smo inače znali što je važno u životu? Odabir vrijednosti je, stoga ključno pitanje za mlade ljude u njihovim naporima da odgovore na pitanja: Ko sam ja? Koji je moj identitet?

Na osnovu različitih mišljenja, i potreba društva kao cjeline, shvaćamo da sloboda pojedinca vodi ka pluralističkom društvu, čiji članovi se drže različitih vrijednosti i uvjerenja. Pluralizam može biti izvor sukoba. Ovo potiče pitanje na koje će se vrijednosti oslanjati naše društvo i naša demokratija, na primjer prepoznavanje kompromisa, nenasilja ili integracije manjina. Kao pravilo, ako se pripadnici jednog društva uspiju usaglasiti oko pravila mirnog, nenasilnog raspravljanja i donošenja odluka, onda se mogu nositi s jako puno kontroverzi u svojim stavovima i interesima.

Sva ta pitanja su jednako važna u mikro društvu školskog razreda kao i u društvu kao cjelini. U demokratskoj zajednici, niti jedan pojedinac ili vlast nemaju pravo definisati vrijednosti koje vrijede za sve. Umjesto toga, građani će pregovarati da postignu dogovor oko minimuma određenih vrijednosti. Stoga, nije posao nastavnika da određuje vrijednosti u pogledu političke ispravnosti ili određenog uvjerenja ili ideologije. Učenici trebaju učiti kako koristiti svoju slobodu misli i kako dijeliti svoje odluke s drugima.

Ovi zadaci pomažu učenicima u razvoju vještina pregovaranja. Postaju svjesni osnovnog principa reverzibilnosti. Razumiju da je naš izbor vrijednosti jako povezan s našom društvenom situacijom i našim interesima. U svakoj vježbi, način na koji učenici vode raspravu- mirno i uz međusobno poštovanje – je jednako važno kao i ono za šta ili protiv čega raspravljaju.

Vježba 2.1. – Igra splava

Obrazovni ciljevi	Učenici se upoznaju s pojmom vrijednosti. Učenici uče kao prepoznati predrasude.
Resursi	Kartice sa informacijama o likovima.

Postupak

Devet ljudi pluta na splavu nasred otvorenog mora. Ne znaju koja je njihova trenutna pozicija. Splav je premalen za sve njih. Četvoro ljudi se mora baciti u more.

Ko će oni biti i zašto?

Svaki učenik dobiva karticu koja mu pruža neke informacije o liku koji treba predstavljati.

Ovo nije samo igrokaz već i stvar poistovjećivanja s likom zbog traženja razloga zašto ona ili on zaslužuje preživjeti više nego ostali. Uvijek moraju govoriti u prvom licu – „Ja“. Ova situacija i ono šta je u igri mora se također naznačiti na kartici. Mora biti potpuna tišina tokom prve desetominutne faze.

- Učenici rade u grupama po šest.
Svaka grupa odlučuje ko bi trebao biti spašen prema argumentima koje iznosi svaki učenik. Kako bi se potakla interakcija, svaka osoba mora ne samo braniti svoj lik već i napadati drugog. Međutim, grupna odluka se mora donijeti u prvih dvadeset minuta.
- Svaka grupa iznosi svoj izbor i poredi ga s drugim grupama.
- Cijeli razred se poistovjećuje s vrijednostima i predrasudama koje su se pojavile.

Materijali

Nekoliko primjera različitih likova

Tridesetpetogodišnji dekorater, neoženjen, politički aktivist	Ciganin koji je upravo izašao iz zatvora.
HIV pozitivna prostitutka.	Starica, udovica, koja putuje u rodnu zemlju sa svojom ušteđevinom kako bi ponovo vidjela svoga sina.
Ruski pijanist, otac dvoje djece.	Engleski <i>skinhead</i> koji je pijan.
Petnaestogodišnji tinejdžer, dobitnik važne književne nagrade.	Poznati stari američki igrač bejzbola.
Ambasador koji radi za Ujedinjene nacije.	Mlada majka koja je slomila nogu.
Vojnik koji se vraća s dopusta.	

Vježba 2.2. – Sistem vrijednosti

Obrazovni ciljevi	Učenici otkrivaju da različite vrijednosti mogu biti mogući izvor sukoba.
Resursi	Papir i olovka, radni list koji sadrži listu različitih vrijednosti.

Postupak

Svakom učeniku se daje lista 20 vrijednosti koje nisu složene po nekom redu: društveni uspjeh, ljubav, poslušnost, sigurnost, mir, red, ljudsko dostojanstvo, zadovoljstvo sobom, jednakost, poštivanje drugih, iskrenost, porodica, solidarnost, odgovornost, pravda, tolerancija, sloboda, takmičenje, zdravlje, patriotizam.

1. Učenici rade u parovima.
2. Nastavnik traži od učenika da grupišu vrijednosti na listama u tri kategorije. „ U prvu, stavite one koje su vama najvažnije, u drugu, stavite one najmanje važne i na kraju one koje ne možete svrstati.“ Ovo se treba raditi polako i promišljeno.
3. Davanje povratnih informacija odvija se u grupama parova koji se smjenjuju, putem rasprave. Nema hijerarhije koja je poželjnija. Za ovu aktivnost ne daju se nikakve procjene ili ocjene. Nastavnik treba naglasiti razliku između jednostavnih idealnih vrijednosti i efektivnih vrijednosti – one koje uzimaju u obzir neku vrstu ponašanja.
4. Tražite od učenika da zadrže svoje liste sa svojim prvim izborima.

Dodatak

1. Učenici formiraju grupe po troje i porede svoje sisteme (lista prvog izbora) odgovarajući na slijedeća pitanja:
 - Zašto sam izabrao ovu vrijednost kao najvažniju?
 - Da li je ta vrijednost važna za moje praktično ponašanje?
 - Koje su prepreke za njenu realizaciju?
 - Koji je moj najvažniji sukob?
 - Na koji ga način mogu riješiti?
 - Koji su stavovi pojedinca nasuprot općim kolektivnim obavezama?
2. Učenici grupišu svoje stavove po kategorijama, na primjer opća etika ili ljudska prava, praktična upotreba, opći ili društveni uspjeh.

Koje grupisanje se čini najznačajnijim?

Kada se suoči sa izborom, pojedinac može djelovati nepromišljeno prema navici ili prema stavu koji se čini najboljim razlogom za djelovanje. Mislimo o vrijednostima kada se zapitamo koji se ciljevi trebaju postići, a ne koja su najbolja sredstava za postizanja tog cilja.
3. Ovaj postupak pruža prihvatljivo rješenje za strane koje su suočene sa suprotnim argumentima kada postoji sukob interesa. Iako smo često u iskušenju da koristimo moralne termine kako bismo odbranili lične interese, određena principi djeluju. Poštovanje pojedinca je princip, pravilo koje omogućava prihvaćanje ili odbijanje određene kategorije djelovanja. Najpouzdaniji kriterij za utvrđivanje da li određeno djelovanje poštuje pojedinca je reverzibilnost. Zbog njega tuđe interese uvažavamo jednako kao svoje.

U grupama, učenici bi trebali formulirati nekoliko temeljnih principa:

- zakon se uvijek mora poštivati
- svako ima pravo živjeti na način koji smatra prikladnim.

Potom učenici mogu identifikovati izražena mišljenja i principe.

Vježba 2.3. – Filozofija života

Obrazovni ciljevi	Učenici razumiju da vrijednosti imaju različite praktične implikacije.
Resursi	Popis različitih načina života na plakatu ili na tabli.

Postupak

1. Učenici ocjenjuju načine života prema sljedećoj skali:
 - 7 – Jako mi se sviđa
 - 6 – Sviđa mi se
 - 5 – Poprilično mi se sviđa
 - 4 – Svejedno mi je
 - 3 – Nije mi stalo do njega
 - 2 – Ne sviđa mi se
 - 1 – Uopće mi se ne sviđa.
2. Nastavnik traži od učenika da uporede rezultate u parovima ili u grupama od tri ili četiri.

Dodatak

Učenici opisuju svoj idealan način života (trebali bi izbjegavati opisivati svoj način života). Pronalaze protivrječnosti, da li se podudaraju sa njihovim vlastitim skalama vrijednosti?

Materijali

(vidjeti narednu stranicu)

Različiti načini života

1. U životu je potrebno slijedeće: umjerenost, inteligencija, balansiranje krajnosti, prijateljstvo, samokontrola, disciplina, dalekovidost, lijepo ponašanje i poštivanje određenih tradicija.
2. U životu vrijedi individualna i intelektualna sloboda, ravnodušnost prema materijalnom i fizičkom svijetu.
3. Najvažnije osobine su suosjećanje, ljubav, odanost, kontrola osjećanja i interesa, otvorenost prema drugima. Ne trebaju se cijeniti drskost, potraga za moći i egoizam ne trebaju se cijeniti.
4. Uživati u životu je važnije nego mijenjati svijet: odbijanje etičnosti, disciplina i lična žrtva, potreba za društvenošću ali sa periodima samoće.
5. Treba se identificirati s grupom i tražiti prijateljstvo. Društvenost i akcija su važni, kao i odbijanje meditacije kao previše apstraktne, samoće i materijalnih interesa. Poželjniji je izražavanje pozitivnih emocija i dijeljenje pozitivnih iskustava.
6. Treba tražiti živahne fizičke aktivnosti, istraživati svoja životna i praktična osjetila, usredotočenost na rad, odbijati snove kao nostalgiju, odbijati utjehu i samoudovoljavanje.
7. Dani slijede jedan za drugim ali svaki je različit. Nestabilnost i prilagođavanje su ključni i trebalo bi se uživati u svakom važnom trenutku. Iznad svega ne treba biti rob ideji.
8. Jednostavni užici su važni: komfor, prijateljstvo, odmor, dobro zdravlje, odbijati intenzivne i kompleksne užitke, odbijati ambicije i fanatizam.
9. Otvorenost i prijemljivost su nužni: užici i uspjeh će doći sami po sebi, mirno čekajte i budite otvoreni.
10. Mora se imati samo-kontrola, ali potrebno je biti oprezan, svjestan sila u svijetu i ljudskih ograničenja. Osoba mora biti velikodušna, ali ne utopistička, hodati po svijetu sa samokontrolom i dostojanstvom.
11. Važno je razmišljanje. Svijet je prevelik i preagresivan. Duševni život je ključan i ima prednost nad beskorisnim, opakim svijetom kojeg treba odbaciti.
12. Fokus je na djelovanju, izvršavanju, izazovu i izgradnji; tijelo, ruke, mišići su stvarni život. Mudrost, komfor i opuštanje moraju se odbaciti.
13. Ljudi postoje da služe: biti korisni drugima kako bi potakli svoj lični razvoj. Otuditi se od ovog svijeta, biti ponizan, konstantan, vjeran, fleksibilan. Primiti bez pitanja, raditi za vladavinu dobra.